Posudek vedoucího na diplomovou práci Ramzi Abu Eida „Americké think tanky na příkladu případové studie Washington Institute for the Near East Policy“

Ramzi Abu Eid si vybral aktuální téma a formuloval neméně aktuální otázky. Postavení a role think tanků v americkém politickém procesu je zajímavým tématem i s ohledem na českou realitu. Jednak některé z amerických think tanků operují i v našem prostředí a vytvářejí si zde vlastní síť formálních i neformálních kontaktů, jednak i zde dochází k rozvoji a růstu vlivu českých think tanků na formování politik. Klíčovou otázkou Abu Eidova výzkumu je problém, v jaké míře think tanky skutečně zastupují hledisko veřejného zájmu, jímž se jako organizace nabízející a prosazující návrhy veřejných politik zaštiťují.

Téma i hlavní otázka jsou pojaty na dvou rovinách: I. část práce (kap. 2, 3, 4) je vypracovává obecně, II. část (kap. 5, 6) na případu WINEPu. V I. části podává autor schématickou historii a typologii think tanků i nárys obecných rysů vztahů mezi nimi a politickou sférou. Pozoruhodná je připomínka toho, že první think tanky současného typu vznikaly před první světovou válkou v době progresivismu – tedy hnutí za reformu amerického systému, v níž nezávislé myšlení motivované veřejným zájmem mělo hrát klíčovou roli. Druhou generaci tvoří think tanky zakládané po II. světové válce, které často byly spjaty s vládními zakázkami, a tím i s vládním financováním. Třetí generací jsou ideologické či „obhajovací“ think tanky vznikající na přelomu 60. a 70. let a čtvrtou generací think tanky zakládané vysloužilými politiky. Abu Eid upozorňuje na málo známou skutečnost, že především mnohé ze think tanků třetí generace balancují na hranicích zákona, který jim – jako neziskovým organizacím – zapovídá navrhovat konkrétní legislativy, a tím je odlišuje od lobbystických skupin hájících partikulární obchodní či politické zájmy. Na druhé straně řada think tanků řeší toto dilema tím, že se soustřeďuje především na ovlivňování výkonné moci.

To se týká i WINEPu probíraného ve II. části práce. Vznikl v polovině 80. let a jeho deklarovaným cílem bylo zvědečťovat hledání správné politiky na Blízkém východě. Tento think tank nepatří k těm, které by si nesly své ideologické a politické zaměření na svém štítu – snaží se o zapojení výzkumníků i politiků spjatých s oběma hlavními americkými stranami a jeho ideologické rozpětí sahá od liberálního středu ke konzervativní pravici. Jeho úkolem je tedy vytvářet jakýsi nadstranický konsensus vzhledem k blízkovýchodnímu konfliktu. O to pozoruhodnější jsou empirické doklady toho, jak hustá síť osobních, finančních i politických vazeb váže tento think tank na izraelskou stranu tohoto konfliktu. Vazby na oficiální proizraelskou lobby AIPAC a řadu dalších think tanků nepokrytě spjatých s pravicovým křídlem izraelské politiky jsou diplomantem detailně doloženy. Podobně i závislost na vlivných obchodních kruzích napojených na tento politický proud. Pod deklarovanou

obhajobou veřejného zájmu, nestrannosti a objektivity se tak skrývá obhajoba zcela určitého politického zájmu.

Abu Eidova práce názorně dokládá, že partikulární zájem je obhajován tím účinněji, čím skrytěji působí. WINEP nevystupuje v médiích ani v politické sféře nikdy jako proizraelská lobby, ale naopak jako nestranná výzkumná instituce spolupracující s analytiky a politiky z obou hlavních politických břehů. Tím se daří zvláštní zájem ustavit jako součást mainstreamového konsensu, který má být nadstranický a nadideologický a jako takový tvořit základ definice veřejného zájmu všech Američanů. Z tohoto hlediska je WINEP jednou z jednotek oné pomyslné továrny na „výrobu konsensu", kterou už dlouho napadají kritičtí intelektuálové typu Noama Chomskyho.

Abu Eid zakončuje svou práci dvěma doporučeními, která by mohla omezit toto skryté působení zvláštního zájmu na definici zájmu obecného: jednak by se měla učinit povinnou deklarace sponzorských darů, což by umožnilo otevřeně identifikovat vliv určitých obchodních (a s nimi často i politických) skupin. Druhým doporučením je zpřísnění definice činnosti neziskových organizací veřejného zájmu, které by ovšem – jak Abu Eid sám uznává – ohrozilo neurčitost náplně řady think tanků, která jim umožňuje operovat na více rovinách zároveň.

Práce Abu Eida je psána srozumitelným jazykem a má jasnou logickou strukturu. Téma i otázky práce jsou adekvátně zvládnuty, obecná část i případová studie se navzájem doplňují a osvětlují. Řada empirických poznatků z případové části je obzvláště v českém prostředí nová a měla by být podle mne použita pro nějaký kratší akademický nebo populárně-vědecký výstup. Autor originálně naplnil všechna požadovaná kritéria na diplomovou práci a navrhuji proto ohodnotit jeho práci jako *výbornou*.

Prof. Pavel Barša
Ústav politologie
FF KU